

УДК 811.161.1'373.43:[004.774.1FB:159.942.3]:81'37'38
811.162.3'373.43:[004.774.1FB:159.942.3]:81'37'38
811.163.2'373.43:[004.774.1FB:159.942.3]:81'37'38
<https://doi.org/10.18485/novorecje.2025.7.12.6>

*Богдан Дичев**

Институт за фолклористика и етнология с Етнографски музей –
Българска академия на науките, София

ЕРАТИВИТЕ КАТО СМЕХОПОРАЖДАЩО СРЕДСТВО В ИНТЕРНЕТ ПРОСТРАНСТВОТО (ВЪРХУ МАТЕРИАЛИ ОТ БЪЛГАРСКИ, РУСКИ И ЧЕШКИ ИЗТОЧНИЦИ)

Новоречје, 2025, бр. 12

Често във виртуалното пространство на Фейсбук може да се срещнат думи с умишлени правописни грешки – еративи, които се използват от потребителите с цел забавление, надсмиване или като средство за остроумна езикова игра. Те могат да се забележат случайно в коментари или постове, но могат и да съществуват в обособени микрокултурни зони в социалната медия – общности или страници. Целта на нашия преглед е да очертаем някои от най-типичните проявления на еративите в руското, българското и чешкото фейсбук пространство, свързани с тяхната смехопожраща функция. С методите на лингвостилистичния и семантичния анализ е направен опит да се открие връзката между природата на еративите и тяхното психологическо и културно въздействие в областта на комичното им приложение при виртуалната комуникация.

Keywords: езикът във Фейсбук, еративите – думи с умишлени правописни грешки, езикът на „падонките“, мемове и еративи, ератизацията като пародия на речта и светогледа на човека, комикси с еративи, комична функция на еративите, езиковата игра и еративите.

Предистория на вдъхновението

Еративите са думи с умишлено сгрешен правопис, които широко се използват в интернет пространството, но са трудноуловими за

* bogdan.dichev@iefem.bas.bg ; ORCID 0009-0004-3540-7713

редовия потребител на Мрежата поради своята незакономерна проява.

Когато все още обмисляхме работата си над тази своенравна тема, споделихме на няколко пъти с близки и познати намеренията си и реакцията им беше често стереотипна: *Думи с нарочно допуснати грешки в интернет ли? Как така?* Срещата с еративите не е въпрос на интелект или ерудиция, а на късмет – тя е нещо като в началото на ноември да намериш сто лева в джоба на зимното си палто. Затова не е нито чудно, нито странно, че мнозина не са дори чували за тях.

Конкретно в българския виртуален океан натъкването на тези странни езикови форми зависи от кръга приятели, които даден ползвател има в социалните мрежи, от колебаещата се амплитуда на „модата“ да се пише с еративи, от случайно попадане в скролването по вертикалата на тема, която предполага употребата им, и от много други фактори, които обаче до голяма степен са свързани с обиграни навици и рефлексии в търсенето и четенето, и писането на публикации, на коментари, на чатове, а с други думи – със срастването с духа на социалните мрежи...

Забелязахме това явление преди няколко години, когато като че ли то беше в зенита си в българския Фейсбук. Струва ни се, че напоследък то е замряло, но това може да е само субективно впечатление от нашата гледна точка. Възможно е да съществуват форуми, страници, общности, стаи за конферентни чатове, в които този похват, този инструментариум да е в разцвета си. Така видяно – от гледната точка на пристрастените към тази екстравагантна лексикална употреба, би било странно да се допусне, че може някой дори да не е чувал за думите със съзнателно направените правописни грешки.

Това имахме предвид, като нарекохме еративите „трудноуловими“. Когато все пак взехме решението да им посветим известно време, внимание и мисъл, не беше лесно да издирим някои от местата, в които те са се загнездили като постоянно присъствие и установен езиков и ролеви маниер. Защото е вече ясно от само себе си, че целенасоченото изкривяване на ортографията може да бъде извършвано само успоредно с някаква психологическа травестия, с преобличането в даден социален костюм за преживяването на някаква социална роля. А всъщност те съвсем не са ново явление.

Изкривяването на думите в художествената литература и във вицовия фолклор

Еративите са познати на редица поколения като художествен похват в литературата – още от млечното детство на тези поколения. Неправилно написани или произнесени думи, а понякога и цялостни, макар и миниатюрни текстове можем да открием в „Пипи Дългото чорапче“ (*данък общоход, никога да не поресна*) и в „Емил от Льоненберга“ на Астрид Линдгрен (в последния случай най-вече за да се подчертае диалектното смоландско произношение на героя – *шапкътъ и пушкътъ*), а също и в „Мечо Пух“ на Алън Александър Милн (*МоЛиМ ДжВънете АкоиС кате ДаОт ворим*). Също така еративи и причудливи словопостроения могат да се открият например и в произведенията на Илф и Петров – да си спомним за пишещата машина „Адлер“ в *Златният телец* с изпадналия клавиш на буквата Е, за която вместо него се използва другият – с Э, и затова машината има „турски акцент“: *Отпуститэ податэлю сэго курьэру т. Паниковскому для Чэрноморского отдэлэния на 150 рублэй (сто пятъдэсят) канцпринадлэжностэй и кредит за счэт Правлэния в городэ Арбатовэ. ПРИЛОЖЭНИЭ. Бэз приложэний.*). Можем да се натъкнем на тях и в романа на Хашек *Приключенията на добрия войник Швейк през световната война*, например в речта на генерала с прякора Гуменият дядка, илюстрираща неговия неправилен чешки език: *А-а-а, пипнах ли те аз, ти не можеш на мене изпяга, а сека каасфа, че си Шеелесни, а аз се касфа Метени, Цинкофи, Олофени, а той бил Шелесни, тоя келеш, той бил Шелесни, ще науча ас теп Олофени, Цинкофи, Метени, ти...* Или дори на Иван Вазов (любовта на Иванчо Йотата към разколебаващия се в правописа знак, който той пише навсякъде – *Димитриа Пинтията: nil nitie — 20 гр.*). Еративни техники, макар и предимно в пунктуацията, използва и Бранислав Нушич в своя прочут роман „Автобиография“: *Dužo!!!*

Ja, te ljubim?... svom dušom i; svim "Srcem", bića, mog?! Ja te molim. – da mi, na ovo Pismo! odgovoriš što pre? ... Tvoj ljubeći te, ah; do Groba?

Но разликата между еративите в литературата и в интернет е голяма: литературните герои често не знаят, че грешат – знаят го само повествователят, неговият създател (авторът) и читателите: с една дума всички освен самия нарушител на правописната норма – героя. Тоест – в литературата остава една страна на неосъзнатост на грешката, която провокира в голяма степен комичния ѝ ефект. Докато в интернет вселената еративите означават преумишлена, съзнателна

и целенасочена злоупотреба с правописа от страна на реално пишещото лице (на автора). Там герой може и да има (ако еративите са използвани в творчески конципирани текстове), но може и да няма (ако еративите са в коментар, във верижен игрови диалог). Във втория случай всички осмислят механизма на нарочната правописна злоупотреба и еративът няма страна на неосъзнатост.⁵⁹

Същевременно в литературата погрешно изписаните думи нерядко имат фонетично имитационна функция – звуково наподобяват определен тип реч. Така например в романите на Линдгрен това е детската реч или смоландският диалект, в романа на Хашек – разваленният чешки, на който се опитва да приказва австрийският полковник – Гумения дядка. Затруднената реч вследствие на някаква физиологична причина също може да доведе до появата на екстремно изписване на думите. В „Швейк“ ще се натъкнем на епизод, в който ангел подофицер рита в корема един войник, защото последният не може да произнесе правилно думата „алелуя“, а от устата му се отронват само сподавени, жадни за кислород хрипове (*Хла-хли-хлу-ля*); или друг, в който лакомият Балоун е натъпкал устата си с тесто от една селска къща и не може да говори добре от глетавата смес (*Хаз бхях в кхилера, гхребхнах хот нхещо и схи нхпхълнхих устхата, ха схегхатхо пхолхепна по нха-бцхето мхи. Нхи е схолхено, нхи е кхисхело, простхо тхестхо зха хлхяб*).

Разбира се, подобна деформирана ортография може да се възприеме в широкия смисъл на думата също като ератив, но по същество функцията ѝ е по-скоро звукоподражателна и можем условно да наречем тези лексикални единици „ономатопеични оказионализми“. Това са привидни еративи и всъщност са ирелевантни спрямо правописния стандарт, защото според тяхната многолика ситуационна употреба те не могат да имат нормативно изписване. Те са широко познати не само в литературата, но и във вицовия фолклор, където, макар и в устно разпространение, те могат да се „чуват“, особено когато имитират диалектна реч, неправилна реч на представител на дадена общност, който се опитва да говори друг, немайчин за него език. Например в грузинските вицове на руски се среща твърде често

⁵⁹ Възможно е ератизацията като смехотворна техника да съдържа интенция за неосъзнатост на грешката – това е в случаите, когато чрез нея интернет потребителите се подиграват на неграмотността на определени общности, съсловия, индивиди. Тогава неосмислилият грешката е абстрактен обобщен или конкретен персонаж, срещу когото е насочена иронията на ератива и за това ще стане дума малко по-нататък в текста.

силно отворено А, носово Е (Э), сричково натъртване, прекомерно напрегнати съгласни, гърлен изговор, а в правописа тази имитационна симфония до голяма степен се губи, но може да бъде отразена частично с някои типични фонетични явления в отделни думи – *мая жэна, дарагой, скажытэ* и т.н. Също така от десетина години в българския вицов фолклор се разпространяват фонетично имитационни комични сюжети за мекия говор в Източна България, при който наред с всичко е характерна и некнижовната редукция на неудареното Е в И (... *И накрай три дни яли, пили... Какво пили? Ми пили със зйели*)⁶⁰. Но в чистия смисъл на думата това не са еративи – в тях няма умишлено сбъркан правопис от страна на пишещия или говорещия герой – той не осъзнава целенасоченото прилагане на антинормата, на антипохвата. Ератив е за реципиента на комичното построение, който има съзнанието за противовеса на правописната и правоговорната норма. Еративът във вицовете е напълно възможен, но в аспекта на друга релация между интенцията и рецепцията. Да вземем за пример ето този виц, който се позавъртя в Мрежата и изчезна, но не достатъчно бързо, за да не бъде запомнен (той е предполагаемо руски и е полунецензурен):

- Накъде отива това невежо поколение? – мислеше си унило чичо Степан, докато изтриваше с парцала тебеширения надпис „хой“, надраскан на оградата.

На пръв поглед и тук няма ератив – неизвестният нехранимайко, който е надраскал оградата (авторът), просто е допуснал правописна грешка несъзнателно и затова се тюхка и загриженият за младата генерация чичо. Но комичният замисъл е прост – този вулгаризъм не може да бъде сгрешен, особено в ударената си единствена гласна. Тази едносрична дума е действително нарочно сгрешена, но от автора на вица (а не от автора на надписа), за да се постигне смехотворния парадокс, че неуките младежи биха могли да сгрешат дори дума, която не подлежи на объркване. Дума, чиято погрешност би развалила дори романтично очарователния им хулигански облик.

⁶⁰ Съвсем подобна е новата вицова вълна във Фейсбук, която е на тема карнавализиране на северозападната „култура“ – грубата реч, примитивният светоглед, страстта към ракията и физическият сблъсък се изразяват в богато орнаментирани диалектни речитативи, по всяка вероятност изкуствено сглобени. Ала в случая не е наличен похватът на ератизацията, защото отсъства опозицията с книжовния стандарт, читателят единствено се наслаждава на комизма в грубата диалектна реч (като синхрон или дисхармония между изказ, ситуация и тематика).

Така волно-неволю за втори път се докосваме до едно от ироничните направления на еративите като явление в интернет пространството – подиграване на ширещата се неграмотност в електронното писмено общуване. Но това, разбира се, съвсем не е всичко⁶¹. Нека най-напред, след като относително контурно очертахме облика на явлениято, да разгледаме някои от зоните на неговото по-устойчиво присъствие в Мрежата. Защото, както вече бе споменато, еративите предимно са нерегулярно явление в интернет и са разпръснати незакономерно из спонтанни публикации и случайно възникнали коментари (или вериги от коментари), избрали този свой неправилен правописен облик. Но все пак в някои случаи те имат свои леговища, особени места, където с радост се възпроизвеждат и създават културни микросветове, културни общности от творци и последователи. Да разгледаме някои от тях.

Еративите като субкултура в руското интернет пространство

Разбира се и дума не може да става за обзор или поне за някакви по-плътни, устойчиви и регулярни находки, но модата на еративите е била много разпространена в руското интернет пространство преди двайсетина години – и то до такава степен, че е породила неподражаем писмен жаргон, наречен „жаргон падонков“ (или с еративно изписване – *жаргон падонкафф*), известен още като „олбанский язык“ (или с еративно изписване – *олбанский йезыг*). Преди 15 години този жаргон е бил в разцвета си и е било трудно да се предскаже неговото развитие, но за всеки случай е било видимо, че ще остави поне следи в неологията и фразеологията на руския език⁶².

⁶¹ Младата авторка Ксения Смищикова предлага няколко предпоставки за възникването на еративите: пародия на неграмотността; техническа мотивация за възникването им (антифилтър на търсени с ботове табуирани думи или икономия на време); езиковата игра с придаване на индивидуалност и експресивност на речта; контракултурен подтекст със съзнанието за анонимност и ненаказуемост (Smištková 2007: 27).

⁶² Падонками явяются люди разного возраста, у которых разное образование и разные интересы. Их объединяет непризнание поп-культуры, отбрасывание всех норм, желание вести себя не так, как все другие. Способом выражения их отношения в миру, к культуре, к нормам является созданный ими жаргон... [...] Трудно предсказать будущее этого жаргона. Может быть, после короткого времени большой популярности он исчезнет и на его месте возникнет новый жаргон новой контркультуры. Однако кажется, что падонки оставят свой след в русском ли-

Хасан Чингизович Гусейнов, кръстникът на явлението с новозикования термин „ератив“, припомня, че специфични жаргони с ярки словесни деформации или игрово моделиране са познати като езикова практика в руския субкултурен живот (Гусейнов 2005) – като пример за оригинални и любопитни езикови построения посочва заваления, подчертано небрежен и гъгнеш „кадетски жаргон“ (*млаой члаэж*) или „лабушкият жаргон“ (жаргонът на комерсиалните музиканти, свирещи по заведенията и наричани *лабухи*) със свойствените му анаграмни декомпозиции на словесния строй и замествания на определени срички с техни звукоподобия до пораждаването на нецензурен оказинализъм или на цяло словосъчетание (*Пердей Сракофьев* вместо Сергей Прокофьев). У нас още по времето на тоталитарната власт беше познат ПЕ-говорът, при който пред всяка сричка говорещият трябва да добави по едно ПЕ. С две думи „порочната“ страст към езиковата деструктивност и реструктивност съвсем не е ново явление, често се очертава в границите на определена общност и създава своя своеобразна културна система, може да се каже и свой малък фолклор.

„Олбанският“ език е една също голяма, разклонена и неподозирано плодородна система, появила се като речеви маниер на изродените езикови норми на *падонките*⁶³ (от руски *подонки* – утайката на дъното на питеен съд, а в преносен смисъл със значение „утайката на обществото, ниските и презрени социални слоеве“). Гусейнов посочва, че това са интернет общности, обединени около съзидателния импулс да пишат текстове с умишлено деформиран правопис, после да си ги четат взаимно, да ги обсъждат, критикуват, хвалят, оценяват и накрая интересните и плодородни автори да получават по-висока позиция в общата класация. Той класифицира еративите в две основни групи: графични и граматични еративи – от една страна, и семантични еративи – от друга, като семантичните се делят на две подгрупи (виж по-подробно Гусейнов 2008). Творческите експерименти с езика посредством похвата на ератизацията са осъществявани на интернет страниците *Живой журнал* (<https://www.livejournal.com/media/>), където и до момента могат да се забележат находки на „олбански“ причудливи словоформи, а също и на уебстраниците

тературном языке в виде нескольких ими созданных слов и фразеологизмов (Tarsa 2010: 179).

⁶³ Думата няма нормативно изписване на български език – предлагаме транскрибираня, а не транслитерираня ѝ вариант с оглед максимално доближаване до фонетичната ѝ форма в руския език.

www.udaff.com, www.padonki.com и www.fuck.ru . Затова и едни от най-известните примери на този вербална субкултура са и оценъчните реплики с положителен или отрицателен характер, които имат ролята на красноречиви рецензии:

Аффтар, выпей йаду!	- Авторе, пийни отрова (отрицателна оценка)
Аффтар жжот!	- Авторът нажежава (положителна оценка)
Пеши исчо! Аффтар, пеши исчо!	- Пиши още!
Аффтар — аццкий сотона!	- Авторът е адски сатана
(браво!)	
Го на йух!	- ругатня в анаграма
Йоптвайумать	- ругатня
Кагдила?	- Как дела?
Кросафчег	- красавчик
Песдárно	- бездарно
Убей sibя апстену!	- Убей себя об стену!
ЯПлакаль	- Плаках от смях.

Както се вижда, аспектите на ератизацията са базирани най-вече на фонетични промени, анаграми и лексикални сливания (премахане на междусловната шпация), както и на възприемане на чуждици и тяхното транслитериране на кирилица (англ. GO – в руския ератив ГО). Най-разнородни са фонетичните промени, които може да са реално предизвикани според характера на окръжаващата звукова среда, а може и да са буквално невъзможни в потока на речта (*песдарно*, *кросафчег* – в позиция пред звучна съгласна и в началото на думата пред гласна З и Б няма как да се обеззвучат; а К няма как да се озвучи в краесловието). Сред регулярните промени могат да бъдат посочени редуцията на неударено Е в И (*сибя*, *кагдила*), а съответно и дисимиляция на И в Е (*пеши*, *кросафчег*); обеззвучаване на звучна съгласна, нерядко последвано от геминация (*кросафчег*, *аффтар*); сандхи, междусловна асимилация, отново свързана с обеззвучаване (*йоптвайумать*, *апстену*); междусловна асимилация на беззвучна съгласна по признака звучност (*кагдила*). Редом с тях са налице и някои ортографични нарушения, създадени на принципа на хиперкоректността, или на пренебрегване на смисловата употреба на графемите Я, Ю и Ё и замаяната на тези букви с фонетичните им еквиваленти според окръжаващата звукова среда: хиперкоректно изписване на предполагаемо О, изговаряно като А вследствие на руския акави-

зъм (*аффтар, сотона, йоптвайумать*); хиперкоректно изписване на предполагаема звучна съгласна в краесловие (*кросафчег*); замяна на Я с ЙА, на Ю с ЙУ и на Ё с О или ЙО (*йоптвайумать, жжот, йаду*). На предпоследно място в сегашното минимизирано изброяване на онагледените правописни нарушения идва произносителното заместване на групата ТС (или ДС с обеззвучено Д в Т) с Ц, което може да се определи като асимилация по признака „място на учленение“, последвано нерядко отново от геминация (*аицкиий*). И накрая идва ред на чисто графичните модификации – сливане на думите (*кагдила, йоптвайумать*), неправилна употреба на инициални букви и нямо Ъ в краесловие (*ЯПлакаль*), като последното е вариант на формата *ЯПлакаль*, която прибавя още един еративен оттенък – отбелязване на ненормативна мека съгласна в краесловието. Приведените примери съвсем не изчерпват фонетичните вариации на правописното израждане, а само дават рамков поглед към някои от най-утвърдените практики за пораждането на еративните форми като фонетични „изкривени“ лексемни построения. Но съществува и контрапунктно становище, че еративите са системни езикови единици, образувани по законите на езика.⁶⁴

Много и разнообразни са причините за възникването и поддържането на този жаргон и макар че те не са тесният периметър на нашия интерес, който е смехотворният ефект в употребата на еративите, следва да им обърнем внимание най-малкото заради съпоставката им с другите два случая – в българското и в чешкото интернет пространство.

Конкретно за възникването на еративната концепция в езика на „падонките“ се посочват няколко причини, които ще изброим само

⁶⁴ При этом эративы, оставаясь специфической инновацией сетевого общения, в то же время являются системными единицами языка, которые образуются и функционируют по его законам. Лексемы, обозначенные на письме эративными буквосочетаниями, отражают системные языковые явления разной природы: фонетической (синкопа: *собсно* от *собственно* и т. п.; апокопа: *короч* от *короче* и т. п.), словообразовательной (усечение: *инфа* от *информация/информатика* и т. п.; аббревиация: *др* от *день рождения* и т. п.), лексико-семантической (метафора: *жоский* ‘такой, который в наивысшей степени интенсивности проявляет какие-либо признаки’ от *жесткий* ‘твёрдый, крепкий, плотный на ощупь’ [8] и т. п.; метонимия: *бомж* ‘тот, у кого в данный момент отсутствуют необходимые для чего-либо финансовые средства’ от *бомж* ‘малоимущий человек без постоянного места жительства и работы’ и т. п.). Некодифицированные написания позволяют пишущему маркировать новые лексические значения и прагматические функции, которые возникают у слова вследствие его естественного, системного развития. (Шипилов, 2021: 144)

повърхностно, а по-подробно те са разгледани от статията на Сидорова и Баоян (виж Сидорова; Баоян 2007). Самите „падонки“ защитават идеята, че изкривеният правопис възвръща руския език към неговата жива природа, освободена от нормативните условности на книжовния стандарт. Познат е постът на блогърката, скрита под името Мэри Шелли, който се провъзгласява за манифест на неграмотността – така е и неговото заглавие (*Манифестд антиграматнасти*⁶⁵) Разбира се, тази идея може да е само ролеви етюд, имитация на поведенческа девиация, маска на автоиронично самонаблюдение, но тя откроява една частична истина – за мнозина е по-удобно и по-естествено в електронното общуване да бягат от бремето на ортографията и да се осланят на слуховото възприятие и възпроизвеждане на езика, водещо до прилагането на фонетичния правопис в много случаи. Същевременно, както бе отбелязано, удобството да не се следи за случайните технически грешки при забързаното барабанене по клавиатурите прави това бягство още по-привлекателно, дори и за строгите почитатели на книжовната норма.

Другата възможна причина за систематичното прокарване на тази антисистематичност („олбанския“, „падонковския“ език) е споменатото вече осмиване над ширещата се повсеместна неграмотност в електронното общуване и това е в пряка връзка с нашия проучвателен интерес за тяхната комична функционалност. Този присмех може да бъде и автоироничен, както преди малко посочихме, но най-често еративите като словесен реквизит на подигравателната интенция са насочени към друго, към общността на езиково небрежните, малограматните, неуките, към обобщения образ на подрастващия необразован, но самоуверен нехайник. Според някои автори еративите са творчески продукт на интелектуалната прослойка в общността на интернет потребителите, но впоследствие, при превръщането им в интернет жаргон, значението им и скритата в тях езикова игра биват замъглявани при възприемането им от страна на слабограмотните.⁶⁶

⁶⁵ Към момента на написването на настоящия текст „манифестът“ е достъпен на <https://fuga.ru/shelley/manifest.htm>, където е бил републикуван (*репостнат*) от едно от главните свърталища на „падонките“ – www.fuck.ru.

⁶⁶ Эратив — это языковая игра, начало которой положили представители "новой интеллигенции": журналисты, программисты, рекламисты и др. Многие из составных единиц сленга (например, "в газенваген", "ахтунг!", "кошерно") подразумевают наличие определенного культурного капитала у их создателей. Но впоследствии, с распространением интернет-сленга среди людей с меньшим культурным капиталом такие слова превратились в агнонимы — слова, изначальное значение которых при употреблении не понимается (Карасева 2008: 131).

На трето място, словесната субкултура на „гоблините“ (един от синонимите на „падонките“) е револуционна реакция спрямо ординарната култура и тяхното оразличаване спрямо установения културен порядък, тяхното самопровъзгласяване за автори и авторитети в Мрежата се осъществява в противопоставянето срещу установената културна норма – точно по логиката на същия механизъм, по който футуристите и дадаистите разломват езика на безсмислени срички, а експресионистът Гео Милев призовава към „оварваряване“ на словото. Не ще и дума, че световните литературни и културни процеси са несъпоставими с локално и темпорално ограничената субкултура на „падонките“, но принципът на психокултурната реакция е твърде подобен и можем да го намерим и в малката приказка по телефона на Джани Родари със симпатичното заглавие „Бриф, бруф, браф“⁶⁷. Редно е да се уточни, че един от инструментите на бунта на „падонките“ е мръснословие, при това не премерената шегобийна вулгарност, която в социален план при определени ситуации, сред по-тясно свързани общности и при интуитивно „договорени“ конвенции, даващи свобода и сценична изява на смеховата импулсивност, може да бъде възприета благосклонно, макар и с известни етични резерви. При падонките става дума за унищожителна каскада от циничност, която е атрибут на тяхната изява и която на непосветения и несвикнал участник в тези разюздени диалози може да му се стори непоносимо прекомерна. Подобно явление ще разгледаме малко по-късно при прегледа на еративите в българското виртуално пространство.

На четвърто място идва ред на вербално-поведенческият код – употребата на този огрубен и изкривен в правописно отношение език е белег на общностна принадлежност към неформалната отворена и гранично неочертана група на блогърите „падонки“ (Сидорова; Баоян 2007: 73-74). Войнстващи словесни бунтари срещу културния порядък и поведенческите стандарти, заявили себе си като низова прослойка в социалната йерархия, ругателно възторжени и цинично многоглаголстващи, заели презрителна поза срещу пуританското благоприличие, творци на нов тип култура и „литература“ – постинговата виртуална вавилония... Словесният им репертоар, синтаксисът (доколкото го има), размитата и разломена морфематика на думата, фразеологичните новопостроения, емоционалността в техните

⁶⁷ Две деца разговарят на измислен от тях несъществуващ език, състоящ се от безсмислени срички, а двама възрастни, дама и мъж, ги слушат. Добрият господин „разбира“ всичко, а намусената госпожа нищо. Накрая той ѝ отговаря с фраза от детския „език“, за да прекъсне нейната нападателна заядливост.

чудати словоформи – всичко това е словесен костюм, словесна роля, словесна мимикрия, етикираща маниера им на хулигани интелектуалци, които псуват, но и творят, създават, обсъждат; хвалят и опозоряват като членове на неформален литературен и критически кръжок, като представители на нова културна тенденция на презрениите нисши.

На последно, пето място, идва наред причината, свързана със самата природа на виртуалната полифония в интернет общуването – в огромното многогласие на комуникационните потоци езикът изостря значително една от функциите си, която Якобсон нарича *фатическа* и вижда нейното средоточие в самия контакт, в усилието да се поддържа контакт, което той отбелязва, че е налично и при децата, и при говорещите птици (Якобсон 1975: 201). Много след Якобсон, вече в епохата на електронното общуване, изследователите на виртуалната комуникация също поставят въпроса за контактоустановяващата функция на езика (виж Виноградова 2006)⁶⁸. Привличането на вниманието и нещо повече – борбата за това внимание в интернет комуникацията е безогледна⁶⁹ и борави с всички средства. Едно от тях са и самите еративи.

Смехотворната им роля, която пряко ни вълнува, има връзка и с петте причини за раждането и развитието на този феномен, представени от Сидорова и Баоян, като, разбира се, по-тясна споеност

⁶⁸ Фатическая (контактоустанавливающая) функция может считаться одной из самых важных функций компьютерного жаргона. Она обладает определенной спецификой по сравнению с фатической функцией литературного языка [...] Если в литературном языке фатическая функция в основном реализуется в *small talks* «разговорах ни о чем» (см., например, разговоры в салоне Анны Павловны Шерер в романе Л. Н. Толстого «Война и мир»), то в компьютерном жаргоне она является в прямом смысле контактоустанавливающей. Это обусловлено преимущественно письменной формой существования данного жаргона и опосредованным, дистантным характером общения (пространственной и временной разделенностью участников коммуникации). (Виноградова, 2006: електронен източник)

⁶⁹ Сетевое общение по большинстве его форм – это не просто обмен информацией, дискуссии по серьезным вопросам или болтовня на несерьезные темы. Это (чаще всего сознательная) яростная борьба за собеседника, за внимание окружающих, за место в сетевом сообществе (на форуме, в чате, в среде дневниководов) посредством русского языка. В сетевых сообществах обычно существует гласная или негласная конкуренция на роль лидера, в которой в конечном счете побеждает тот, кто лучше пишет (по меркам данного сообщества), а «лучше писать» во многих случаях значит быстрее подавать качественные (умные, смешные, оригинальные, сочувственные – смотря, что требуется) реплики. Такая борьба за собеседника также повышает эмоциональность общения. (Сидорова, Баоян 2007: 77)

има с експресивният заряд на този вид квазилексеми. Не бива обаче да пропуснем словоблудната им роля, защото – от една страна, тя е безспорно свързана с комичната им интенция, но същевременно, от друга – парадоксално няма нищо общо с нея и дори я потиска, обезличава, унищожават. Безогледната ругателност превръща и най-изтънчения мръсен виц в пошло словесно кавгаджийство, в креслива шизоидна цикличност. И тъй като аспектите на прекаляването с вулгарността са налични както в руското, така и в българското виртуално пространство, необходимо е да изясним, че в това отношение еративите губят своето смехопораждащо очарование (в пълна противоположност на неговото фино и интелигентно заявено присъствие в разказания по-горе виц за портiera Степан). И все пак в противовес на преобладаващото становище за „хулиганското еративно поведение“ Гусейнов издига една оптимистична теза, че това явление е знак за това, че в бъдеще ще се появи нова „порода хора“, която ще преминава много бързо от един на друг езиков код или дори ще смесва кодовете (Гусейнов 2013).

Отношението на руското общество към модата на писане с умишлени правописни грешки е двойко. Анна Галан обобщава двата полюса на тяхното проявление, без да съди кой надделява и кой е по-справедлив или по-ценен за индивида или колектива. Но определено положителната страна на тази езикова игра е свързана с творческото вдъхновение, а отрицателната – с нарушаване на устойчивата рецепция в съзнанието на носителите на езика.⁷⁰

Ние особено подробно наблегнахме на еративите в руския интернет, защото в него те закономерно са породили в рамките на две десетилетия и половина цяла една субкултура, която, макар че вече залязва, още съществува устойчиво. Докато в българското и чешкото виртуално пространство можем засега да открием тези магнетични и причудливи словесни форми само в затворения кръг на някои мре-

⁷⁰ Можно сделать вывод, что эрратизация языка – явление, имеющее две стороны.

1. Положительную: привносит разнообразие в дискурс, придаёт комический эффект, особую стилистическую окраску, позволяет сокращать слова, интерпретировать иноязычные слова и выражения, превращать привычное в нечто новое и уникальное.

2. Отрицательную: искажая слова, искажает и стабильное восприятие слов в сознании людей, разграничение правильного и неправильного. При неумелом обращении может повлиять на стирание грани между формальным и неформальным общением. (Галан 2020: 22)

жови общности или да попадаме на тях нерегуларно в разпръснати и разсеян комуникационен фон на различни, но случайни постове и коментари.

Еративите като микрокултура в българското интернет пространство

Както вече споменахме, в България най-често еративите са сегмент от игровата рефлексия на езиковото подражание, на езиковата маниерност. Те не изграждат системно проникваща и разклонена субкултура както в Русия, която според Гусейнов съществува дори под формата на мода от 2006 до 2010 година (Гусейнов 2013). Могат да бъдат открити в отделни, може да се каже изолирани виртуални пространства, ако не броим незакономерните, случайните и невъзможните за регистриране появи в милионите постове и коментари в Мрежата. Засега можем да посочим едва две такива изолирани пространства, едното от които е залязващо на хоризонта на интернет модата, а другото напротив – е в своя зенит.

Страницата на общността *Спидерман Фостата (в устата)* е твърде бедна и скромна – има едва 1400 последователи. Може би това не е първичният Спидермаан (с две А-та!), чийто блудкаво циничен еративен жаргон е бил широко познат и страстно обикнат от тий-ейджърите преди десетина години.⁷¹ Страницата му е регистрирана през януари 2013 година и около месец по-късно вече е наброявала 25 000 „харесвания“. Очевидно тогава модата на еративната писмена маниерност е била в свежите си сили и е жалко, че сме я пропуснали тогава... Очевидно днешната страничка не е оригиналната страница, макар че е регистрирана само около две седмици по-късно – на 15 февруари 2013 г. (първичната според електронната преса е била открита на 28 януари 2013).

Спидермаан е българско копие на карикатурно, гротескно, по детски неумело изрисувани герои на мемове с различни социални функции, маски и роли. В Мрежата (например в

⁷¹ Темпоралните граници на едно явление в интернет могат да се определят по-точно, разбира се, предвид на това, че те оставят своя електронен отпечатък върху виртуалното платно, но все пак никое явление не започва изведнъж като тропически дъжд. Постепенната поява на една културна тенденция в интернет води до естествените трудности да се фиксира нейното начало. Но по-скоро можем да говорим за нейния апогей, особено след като модата на новото течение отшуми и то започне да се обезкървява.

<https://knowyourmeme.com/>) може да се намери информација (умишлено само се плъзгаме по повърхността на темата!), че тази полуанимационна култура на рисуваните мемове със смешни герои (Dolan, Spurdo Sparde, Pedobear) води началото си от финландски сайт и неговите персонажи (www.Kuvalauta.fi), който е споделил съдбата на някои от веб страниците на руските „падонки“, тоест – закрит е. Първообразите на Спидермаан също са правили груби правописни грешки, които са напълно възможни и в оралната първооснова на езика – в речевия поток на силно морфемно разгърнатия аглутинативен фински език. Един от героите на тази субкултурна линия в мемо-вия свят – патокът Долан, е грубиян, садист, циник, сексуален маниак, безсърдечен злодей. Може би по негов образец е бил конципиран и българският Спидермаан (очевидно оноματοпоична форма на комикс героя Супермен, с когото го свързва и паяжинния червен прилепнал костюм). Самият автор, скрит зад образа на Спидермаан, споделя, че е заимствал изображението и идеята за мема от <https://www.4chan.org/>, както и че работи в екип, тоест – той е вдъхновителят и може би ключовата фигура в съграждането на тази микрокултурна парадигма, но творческият процес в страницата е колективно дело⁷².

От еративния поток на Спидермаан струи несекваща вулгарна погнусяваща словесна струя, която отблъсква и с пароксичното си изобилие, и с липсата си на вариативност, и с агресивната си, настойчива, озверяла сексуална страст. Ругателният поток се извива до патологично, безсъзнателно, животинско кресчендо, подобно на вой на обладана от демони пияна вакханка. Всички псувни, сексуални закани и дивашки оргистични призови са написани с нескопосани и необмислени груби и недодялани еративи – сякаш героят е преследвал правописната грешка като самоцел, без да помисли за нейните закономерни фонетични и морфематични обусловености. В този тип еративи няма нищо смешно, комизмът им, ако изобщо съществува, е по-долен и примитивен от моряшкото мръснословие. Той не е обект на нашия интерес, но не може да бъде подминат, тъй като е едно от значимите присъствия в българския еративна субкултура. Удивителното е, че по сведенията на тогавашни новинарски електронни публикации⁷³ тази психотична форма на вербално поведение с целия си жи-

⁷² Виж в <https://webcafe.bg/gradat/614997595-spindermaan-bia-sa-sas-loshite.html> [30.11.2024]

⁷³ Например в <https://www.dnes.bg/a/58-obshtestvo/179873-koy-e-spindermaan-i-zashto-horata-mu-se-vazhishtavat> или в <https://podmosta.bg/spinder/> [30.11.2024]

вотински безскрупулен нагон е била изключително симпатична на младите хора, които са възприели този жаргон и в ежедневно общуване и са превърнали заклинателните формули на Спидермаан във фразеологични речеви обрати с ярко изразена ругателна комична острота. Езиковата игра, оварваряването и осакатяването на думите с целта на смехотворния ефект са изобщо характерни белези при зараждането на почти всеки интернет жаргон⁷⁴. Очевидно рушителната вулгарна агресия на Спидермаан, тотално отричаща, презираща, заклеяваща, взривяваща вековни авторитети с лекота и безогледност, очевидно патологичният унищожителен и себевтречен индивидуализъм, циничната жертвоприносителна замяна на света с Аз-а е била твърде привлекателна за младия и непокорен дух на тийнейджърското поколение отпреди десет години. Може би заради това, че в дивашката си разюздана словоблудност самият Спидермаан се идентифицира като нов културен герой – засяга с постовете си болезнени и значими обществени теми, косвено провокира към будна гражданска съвест, активна обществена позиция. Затова за кратко време печели симпатията на хората, особено на младите, пет месеца по-късно след създаването на страницата тя има около 70 000 последователи.

Това, от една страна, е разбираемо, а – от друга – е жалко. Спидермаан би бил обект на научна любознателност при едно попълномащабно изследване на еративите в България, но за момента е в периферията на нашите интереси – в него няма смях, провокиран от изкуството на комиката, а див, умопомрачителен мръснословен кикот. Цяло щастие е, че другият обект на изследване, съсредоточил в себе си субкултурата на еративната себеизява, няма нищо общо със Спидермаан... Напълно разбираемо е, че тази низка страст на българската интернет аудитория към позата на героичната пошлост (един от девизите му е *Биа са сас лошите*) е била огнедишащо възпламенима. Но профилът първообраз на Спидермаан – от януари 2013 година, днес е неоткриваем, което води до предположението, че

⁷⁴ Езиковата игра също е широко представена и в двата езика (*български и руски – бележката е наша!*) на различни езикови равнища – фонетично, графично, словообразователно, лексикално и т.н., и служи за развлечение и забавление на участниците в комуникацията. С помощта на този лингвокреативен похват за образуване на жаргонни единици от ИКТ сферата съзнателно се нарушават езиковите норми с цел постигане на определено въздействие, комичен ефект, изразяване на емоции, понякога и негативни, вулгарни, иронични, оценяващо отношение към обсъжданите проблеми, действия или лица, свързани с темите на комуникацията. (Николова 2023: 139)

или е изоставил първичната си страница и е открил нова, или е бил заменен от последовател имитатор.

Към момента двама негови епигони битуват в българското мрежово пространство на Фейсбук, имайки завиден брой почитатели, като водещият от тях може да се похвали със 108 хиляди (30.11.2024⁷⁵), но страницата му е създадена година и половина почти по-късно от страницата на първообраза. Може да се предположи, че е или негов талантлив подражател, или че е самият той, но сменил полето си на изява с нова страница. За всеки случай е ясно едно – от многобройните имитатори на първоначалния Спидермаан са оцелели само двама, като единият е свръхпопулярен, но повечето профили, последвали тази линия на словесно поведение, са белязани от заник и обезкървяване.

Грубиянският смях омръзва с плиткоумието, безсмислеността и невротичната си нападателност. Очарованието на смеха трудно вирее на тази неплодоносна почва – внезапно избуява, но и бързо изсъхва... И все пак, както се вижда, един от профилите, едно от превъплъщенията на героя е оцеляло и днес се радва на огромен кръг поклонници, ала има един важен факт: публикува рядко, на серии (няколко публикации в един ден или в няколко близки дни), но с голям интервал между тях (през последните три месеца няма нито един пост – информацията е към 18.03.2025). И на всичкото отгоре при толкова много последователи рядко има над хиляда „лайка“. Очевидно съвременната виртуална митологема е избледняла и изгубила идейната си импулсивност.

На другия полюс на еративното творчество стои страницата *Котаракът Румен*. За разлика от анонимния Спидермаан и неговия потаен екип, съзателят на Румен е неприкрит и всички знаят, че това е младата архитектка Наталия Атанасова, която вече е позната на огромна част от българския Фейсбук. Еративите на Атанасова не са самоцелни, изкуствени и насилено „сглобени“. Тя е човек на изкуството – рисува, проектира, има усет за мода и облекло (държи бутиков магазин за дамски дрехи) – естетическото светоусещане ѝ е вродено и свойствено. Пише смешни стихотворения, а също и проза, разбира се, в еративна стилистика, понякога пародии на любими лирически творби. Има издадени няколко книги, включващи авторски текстове от страницата *Котаракът Румен*. За нея еративът е смисъл, сценография и концепция и това бързо се забелязва. Към момента

⁷⁵ Виж https://www.facebook.com/spinderman?locale=bg_BG

(30.11.2024) страницата ѝ наброява 64 000 почитатели, а е създадена на 28 јуни 2017 г. Тя определено се разраства с по-бавни темпове от тази на Спиндермаан, но очевидно е по-устойчива като интерес, като посока на развитие, разнообразие, оригиналност, естетика. Безспорно и нейните последователи са дълбоко очаровани от съдържанието ѝ и се запазват трајно – не напушкат, не се разпиляват, не се изчерпват, *Котаракът Румен* не е мода, а е зона на творческа продуктивност и забава. Забава необременяваща, свободна, витална. Без нравоучителна претенциозност и гръмогласни општествени послания, без лидерска реторика и тяга в определена политическа или каквато и да е агитациона посока. Страницата на Наталија Атанасова блика от пречистен и облагородяващ смях и е наблюдавана и обичана от интелектуалци, творци и учени. В неа еративът се развива како похват в пълната си моц и хумористично обаяние. Може да се каже, че на својата страница тя е развила успешно една општествено локализирана в Мрежата микрокултура⁷⁶.

⁷⁶ Наталија Атанасова бе така любезна да приеме присърце нашето скромно изследване и да ни помогне в търсенето на отговори за создаването на своја герой и за неговото съществување в мисловната ѝ лабораторија – така, како го чувствува и осъзнава. Прилагаме тук с радост и с гореща благодарност отговорите ѝ на един наш кратък въпросник:

- **Преди Румен ползвали ли сте еративи (думи със сгрешен правопис) в чатове, коментари, лични публикации?**

- Да. Предимно в лични чатове и публикации в социалните мрежи, но само ако преценя, че е уместно.

- **Румен само грешно пише човешката реч или и грешно ја говори?** Тоа всеки читател сам си го преценява. Според мен, ако геројот говореше, шеше по-скоро да има говорни дефекти, отколкуто да говори на диалект или неправилно. Идејата е да е смехотворен, а не неграмотен на всяка цена.

- **Как Ви спходи идејата да обвржете еративите с облика на героите си - Румен и Златин?**

- Те са котки и како всички котки не спазват правила. Освен тоа не са ходили на училище. Самоуки са. Всичко, което знаат за правописа, го знаат от социалните мрежи и начинът, по којто пишат, е пародия на начина на писане там.

- **Как мислите како автор - защо еративите (и Вашите, и избощо) се радват на такъв широк интерес във виртуалното пространство?**

- Защото иронизират масовата неграмотност. Те са нешто како вътрешна шега между по-образованата част от хората, която е за сметка на по-необразованата. Може и да не е многу јако, но тоа е положението. От друга страна – просто наистина са забавни. Хуморот се ражда от контраста между очакваното и неочакваното. Не всички им се радват. Интересно е, че 95 % от забележките, които са били отправјани към страницата ми за неграмотно съдържание, са били със сгрешен правопис. Хората с лош правопис не могат да схванат, че тоа е направено нарочно, и въобше не им е забавно. Възмутени са.

И тъй като това е втората микрокултурна зона на съществуване и приложение на еративите като комуникационен процес и осмисляне на света през окуляра на деформацията и комиката, то нека най-сетне да изведем една очевидна постановка: еративът е във висока степен ролево обвързана комуникационна единица. От гледна точка на социолингвистиката всеки индивид сменя ежедневно в процеса на общуване много и разнообразни роли, в които гъвкаво променя и езиковия си репертоар. Стилистиката също извежда идеята за избора на словесни средства и през призмата на комуникационната ситуация, настроението на участника в нея, емоционалната му нагласа в момента, дори чисто психо-физическото му състояние (умора или бодрост, меланхолия или превъзбуденост). Еративите са винаги осъзнати като стилово маркирани езикови средства в огромна степен обвързани не само с хумора, чиято същност постепенно се избистря тук, но и с ролевото превъплъщение на техния създател.

Езикът на „падонките“ не е микрокултурна зона в социална мрежа, а вече разгърнатата субкултура на „долната земя“ (ако използваме тази метафора от света на приказките), но и той има ролеви модел: интелектуалецът от низините, презрените маргинали, които имат свой особен литературен светоглед и творчески дух и го изразяват с осакатения език на правописния абсурд, за да се противопоставят на официалната, претенциозната и „правилната“ култура, утвърдена като еталон. Техният модус вивенди не напада тази култура, а напротив – игнорира я, създава вътрешноцентричен космос (моделиран от изродения език), в която тя не присъства.

Езикът на Спидермаан е също израз на бунтарство, но в него струи позборската революционност, психологическият профил на репликите му е пропит с безграничен и самоцелен нихилизъм, а синтаксисът (рязък, начупен, къс, раздробен) и презумптираната интонация на писмения израз (доловима в пунктуацията, в образната съставка на мемовите, в лексикалния набор на вулгаризмите) създават внушението за несдържана агресия. Да – той се бори с лошите, но явно ролевата му същина е потопена в свят, в който всички са лоши, а само той е добрият. И също така – разбира се – неговата възторжена публика. Който не го харесва, е враг, заслужил напълно екстатичното ругателно презрение.

Към двете дотук припомнени обиталища на еративите трябва да прибавим и наслаждащия се към ролевия модел визуален компонент. В езика на „падонките“ той липсва или се появява спонтанно – имаме предвид широко разпространеният мем *Превед медвед* (изпи-

сването е еративно от *Привет, медведь!*). В него според Таисия Кудинова фонетичните операции по израждането на думите следват и целенасочената сугестия на „мечешката“ словесна тромавост и непохватност⁷⁷. Но мемовете са частен случай на приложение на „олбанският“ език, неговата концептуалност е изразена в напълно обратната посока – отсъствие на образ. Езикът сам трябва да изразява идеологията на „падонките“ в художественото им усърдие, в творческото и в критическото им себеизразяване, мемовете с еративи са само едно последствие, една вариация на субкултурната система, в която обаче еративът придобива неочаквана острота и взаимодействието му с образа поражда неотразимата сила на притегателност и въздействие⁷⁸. Спидърмаан залага на грубо, подчертано бездарно нарисуваното копие на Спайдермен. Само паяжинната червена дреха издава тази връзка: издължената крива шия, изпъкналите очи, пикасовски планиметрично разположени, кривият овал на черепа, вдървената фигура на торса – цялата илюстрация със своята естетика а-ла Paint program (която е всъщност изобразителна идеологема на мемовите пакостни герои от имиджборда <https://www.4chan.org>) потиска и дразни визуалното възприятие така, както езикът потиска съзнанието на реципиента със своята настойчива грубост и шизоидна агресия. Обобщено казано – отблъсква противоречието между детската наивност на рисунъка и грубиянщината на изказа. Ала не бива да си затваряме очите за факта, че има аудитория, на която този разкол и тази вулгарност се струват комични и привлекателни.

⁷⁷ Однако не только «фонетическое письмо» лежит в основе искажений. К типовым изменениям, вносимым в речь для «медведовского» звучания, относятся следующие: [и] в безударном положении превращается в [е], происходит озвончение согласного на конце (превед вместо привет); [а] в безударном положении превращается в [о], суффикс -чик- – в -чег- (красавчег вместо красавчик); глухие согласные озвончаются в середине слова (Пужкен вместо Пушкин). Волна словообразований основана на идее «йа...ко»: йа футболко, йа зачетко, йа тетрадко, йа криветко. (Кудинова 2010: 338)

⁷⁸ На наш взгляд, высокая частотность употребления эративов в интернет-мемах обусловлена рядом причин. Во-первых, оба явления есть порождение веб-среды. Во-вторых, в мемах с помощью эративов (за счет сочетания антинормированного текстового материала и экспрессивно-окрашенного изображения) осуществляется гиперболизация словесного образа, закладываемого в медиаединице для передачи конкретной культурной и/или социальной информации. Мем, «заряженный» эративом, выполняет сразу несколько функций – информирования, трансляции, репрезентации, не говоря уже об эмоциональной, комической и фатической функциях. Такой словесный образ легче запоминается и быстрее воспроизводится при определенных речевых ситуациях. (Цицкун, Корниук 2023: 147)

Все пак образът на котарака Румен е вече нещо съвсем различно: за разлика от „падонките“ в него има визия, снимка, портрет – личносно присъствие. А за разлика от Спиндърмеен – в него има миловидност и очарование. И така – еративите на Наталия Атанасова, скрита зад образа на чаровния домашен любимец в страницата *Котаракът Румен*, се появяват в сценографираната условност на приказния модел за говорещите животни. Румен говори, размишлява, споделя ни котешките си капризи и умонастроения, създава котешко творчество, осмислено през представата за неговата природа – галювна, понякога доволно инатлива, котешки високомерна и театрално позърска, но добродушна и обичлива и в края на краищата – приятелски настроена към света и хората, въпреки всички черти на своеобразния егоцентричен котешки темперамент. В еративната фонетика може да се очертае на звуково подниво алузията на котешкия глас – мъркащ, мяукащ, прочувствено хрипящ, нежно или игриво гъргорещ... На принципа на подобно звукоподражателно внушение според цитираната по-горе статия на Кудинова се моделират еративите на „мечешката реч“ в стихийно развилият се мем *Превед медвед!* По признанията на Атанасова, когато е осиновила животното, тя е останала изненадана колко общителен е той и как иска да „говори“ с хората (в пост от страницата от 07.08.2023 го нарича *адско плямпало*). Котаракът Румен има и приятел – Златин, друг котарак с лъскав косъм с цвят на старо злато. Нерядко те имат диалози, малки етюди, споделени котешки откровения. Погледът им към човешкия свят е в типичния надменен модус на аристократично пренебрежение – например тяхната стопанка е известна с прозвището Чистачът на тоалетната (*Ч.Т.* или *чистачад на тоалетната*), което красноречиво очертава котешкото възприятие за ролята и функцията на човека в битовото съжителство на двамата.

Обобщено казано, еративната комуникация драматургично се пречупва през окуляра на котешкия свят. Ако Наталия Атанасова е авторът на еративните творения, то техният повествовател е Румен. Точно по същия начин, по който малапропизмите на Иванчо Йотата⁷⁹ размиват българския читател, защото той ги възприема не през авторското майсторство на Вазов, а през наративните бръщолевения

⁷⁹ В стесненото си разбиране малапропизъм означава домогване на говорител от по-ниско стилово равнище към по-високо, при което той допуска грешки от няколко основни типа. С такива претенции например говори, пък и пише Иванчо Йотата, който с повестта "Чичовци" и донякъде с "Под игото" става, види се, първият изявен малапропичен образ в българската литература. (Георгиев 1992)

на войнствения, заядлив, дребнав, пунктуален и самомнителен бакалин. Така че блогът на Атанасова има ролева модификация в оперирането с еративите спрямо езика на падонките. В тяхната субкултура той етиkira членовете на общността и идеологията им, изразява ги, легитимира ги, докато Атанасова ги приписва другиму. И ако ролевото пренасочване на еративната комуникация присъства и при Спиндърмаан, то в неговата роля този похват не е привлекателен, защото е подчертано демонстративен, крещящо „революционен“, тотално нихилистичен. Но в милата осанка на ласкавия Румен еративите създават илюзията за неумелите, но все пак очарователни старания на едно умно и гальовно животно да борави с човешкото слово.

Представяме един текст от страницата *Котаракът Румен*, който би могъл да даде само най-обща представа както за нейната същност, така и за употребата на еративите в стилистичната концепция на Наталия Атанасова. „Стихотворението“ *Ела да слезнем двама ф пицарията* е гастрономична пародия на прочутата лирическа творба на Христо Фотев *Колко си хубава!*. Подобно на езика на „падонките“ можем да наблюдаваме ролята на ератива в конкретен контекст – макар че по отношение на руското субкултурно явление се ограничихме само с коментарните реплики, безспорно на споменатите уебстраници (на тези от тях, които още съществуват!) могат да бъдат открити при старателно търсене безчетни текстове, писани с инструментариума на еративите. От тях обаче не можахме да открием нещо по-представително именно заради количеството и разнородността им. Съвсем друга е ситуацията с микрокултурния виртуален локус на *Котаракът Румен*. Концепцията, героят и авторът са единни и еднолични, остава само да бъде избран някой по-ярък текст. И това е *Ела да слезнем двама ф пицарията*

ела да слезнем двама **ф** пицарията
несе страхувай! **ас ште** бъда с **теп!!**
 подай **рака** и нека да се гмурнеме
 в морето **од** теста и маскарпонета
 и да обядваме до пълно **истоштемие**
 докато **цлъмцето** догаря **нат** антените

недей да вярваш сляпо **ваф** калории

лазаните са без **значение**
 тъй както и лингуините

минаваштияд сервиртьор намекна ми
ми, не, по скоро **испя истанцува** го
че на промоция е днеска пеперонето
и само днес от него се **оцлабва**
да се **васползваме!**
о, не, недей досажда!
не питай за рецептата, опитай я
кажи, че искаш да ти я направят
И с шамфастък, И **сас** пистачио,
и с всички калорични **компонентности**
на **штастието од коленарията!!1**

не прекалявай, моля те, с диетите
изяш на пицата кората **тъмка, хрубкава**
не **глебай толкос** злобно болонезето
не махай сиренето козе **од салатите!**
не ръчкай нежния **беком с тас** вилица!!
недей да искаш да ти махнат пестото!!11
поискай **допалнително од** пастата!!!111

КОЛКО СИ ГЛУПАВА!
БОСКОДИ!
КОЛКО СИ ГЛУПАВА!!!11

и **слеткато преклучим сас** десертите
дасе истарколим сас теп од пицарията
по-улиците, **слет** това по-стълбите
особенно по-стълбите сас сигорнос
ште осазнаеш как поне до събота
се е отложил края на света
и как не е измислица калцонето
и **штастието верно саштествувало!!11**

млакни, зада не развалиш магията!11
ела да слезнем двама **ф** пицарията!!

08.11.2024 г.

Текстът се намира на страницата *Котаракът Румен* и към него
води следната връзка:

https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1171523824332082&set=a.2135165756724634&type=3&ref=embed_post

Контекстуалната обусловеност на правописното отклонение е част от неговата смехопораждаща функция. На първо място, любовното копнение от творбата на Фотев е пародийно заменено с кулинарно изкушение. На второ място, апетитната неустойчивост на италианските специалитети е онагледена през рецепцията на „лирическата героиня“ (стопанката на Румен, самата Атанасова), но е пренасочена към нея от котарака Румен, който не е нито любим (по оригинала на Фотев), нито почитател на пицата, ала все пак играе ролята на провокатор, изкусител, съблазнител в пътя на един от седемте гряха – не похотта, ами лакомията. Ролята е изключително подходяща за закръгления пухкав Румен и изобщо за природата на ненаситната домашна котка. И така – на трето място, комичното принизяване на любовта, страстта, томителния копнеж по мечтаната жена до нивото на чревоугодие, всеобхватната вкусова асоциация и антидиетичните подстрекателства са допълнени с представата за несдържаната лакомия на стопанката през светогледните хоризонти на котешкия неутолим апетит. Съхранените ключови за Фотев метафори (от конкретната му творба и от цялостното му творчество) са в пълна несъотнесеност и дисхармоничност с благоутробната тематика, през която са преломени и пародирани (пристъпването по стълбите, молитвеният зов към Господа, молбата да не се прекалява с цигарите, химничното двустийе на вярата в романтичните пориви – че не е измислица морето и щастието съществува). И в тази игра на сливане между високото и ниското, патетичното и нищожното, вечното и всекидневното, величественото и незначимото идва ред и на еративната „технология“.

Грешният правопис се асоциира и с неправилния правоговор на котешкото изкушаващо промъркване, с внушението, че котешката природа пренебрегва естествените закони на човешкия език и така го снизява, опростява, профанизира по същия начин, по който според един хумористичен афоризъм лошият английски е най-говоримият език в света⁸⁰. На първо място – редом с пародията на Фотев е пар-

⁸⁰ Виж интервюто на Амелия Личева с Наталия Атанасова в „Литературен вестник“:

- **Какво ви носи този странен език и искало ли ви се е някога да пишете от свое име?**“

- Езикът, който ползва Румен, е пародиен и по този начин допълва образа му. Румен е котка. Знае се, че котките не спазват правила, т.е. ако можеха да пи-

дирана и човешката реч, но това е константен смислов пласт на „котешките“ еративи в микрокултурата на сивия гъстокосмест Румен. Показателно за лексикалния избор при похвата на ератизацията е това, че сгрешените думи никога не са в кулинарните названия на италианската кухня, а само в областта на домашните или одомашнените думи, евентуално на международната лексика, тоест – там, където грешката може да бъде най-силно осезаема (а съответно – названията на италианските прелъщения остават ненакърнени). Насетне на комично преосмисляне е подложена и стратегията на изкушението в пряка връзка с гурманската невъздържаност, защото всеки ератив фокусира вниманието върху конкретната дума и изостря смеховото противопоставяне на комуникационния тон (патетичен, призивен, почти заклинателен) и непохватните котешки грешки в човешкото слово – сякаш трескаво и превъзбудено от неустоимата вкусова съблазън. В същия модус са подиграни и принизени още два комуникационни аспекта, още две комуникационно интонации – молитвата и любовното признание (КОЛКО СИ ГЛУПАВА! БОСКОДИ! КОЛКО СИ ГЛУПАВА!!!11).

Дори на символно и пунктуационно равнище пародията продължава своята деструктивна линия – възклицателният знак е заменен с единица, сякаш нервната лапичка на Румен е изпуснала клавиша *shift*. И най-накрая е налична и психологическата връзка между грешката и греха. Непохватният правопис семантично и емоционално се наслажда върху имагинерно провокираната интонация на премалаялата и запъхтяно чревоугодна невъздържаност. Колкото повече грехи Румен в тази лавинообразна реторика на изкушението, толкова повече се засилва асоциацията с превъзбудеността на апетита на призованата в името на греха слаба и покорна душа. И по отношение на диетите и здравословното хранене тя е също така нестабилна в устоите си, трескава, залитаща и неточна, изкривена и аномална, непоследователна и шокираща с екстремите си както и еративните деформации.

Разбира се, тези наблюдения могат да продължат и да навлязат в по-тънка детайлизация на комичната семантика, но засега намираме казаното до тук за достатъчна словесна илюстрация за контекстуалната роля на еративите в сферата на добродушния хумор и в ин-

шат, горе-долу така щеше да изглежда според мен. Отделно, това ми дава възможност за каламбури, които на правилен български няма как да се получат. Имам предвид това: „по-полямката теревиста бяга мижка отревиста“.

сценировката на котешкия свят във виртуалната микрокултура на страницата *Котаракът Румен*.

Еративите като микрокултура в чешкото интернет пространство

Ако руският интернет е бил препълнен с творчески и псевдо-творчески текстове, в които еративът е бил или похват, или квазилексема в самата текстова природа на творбите, евентуално поне в коментарите към тях; ако в българския интернет има развита цяла „котешка“ сценография на еративната комика, структурирана в комбинации от текст и образ, но не и в смесването им, а в строгото им разграничаване (поради което е трудно да објавим с лека ръка публикациите на Наталия Атанасова за мемове), то в чешкото интернет пространство можем да намерим разцвета на еративите в една нова и несрещана дотук форма – в комиксите.

В широкото разбиране за мемовите публикации в *Котаракът Румен* и в *Opráski sčeski historje* могат да се обявят и за мемова култура, но тясно погледнато *Котаракът Румен* създава хумористични постове със снимкови илюстрации, а *Opráski sčeski historje* – типични комикси.

Точният превод на еративно моделираното название на чешката страница би трябвало да бъде *Картинки от чешката история (Obrázky z české historie)*. Страницата наброява 129 000 последователи и е натрупала този брой почитатели от 19 декември 2012 година (<https://www.facebook.com/historje>). Нерядко авторът на страницата, известен като Змикунд (от Zikmund), който за разлика от българската авторка Наталия Атанасова умишлено запазва анонимността си, комбинира комичния ефект на еративите със семантиката на каламбуриите, езиковите игрови парадокси, амфиболията. Змикунд има свой аватар и е визуално разпознаваем не само на страницата си, но и в други виртуални проекции из Мрежата или дори в материалната сувенирна търговска продукция на „Опраските“, както условно ще ги наричаме тук за удобство.

Най-трудно е да се осмисли еративната семантика и техника именно в картинното поле на комикса. При падонките еративът плува в морето на себеподобните (плува сред думи) и те – макар и правилни, са негова природа, същност, тъждество. По-трудна е връзката между ератива и снимките на галтовния Румен и умисления Златин в страницата на Наталия Атанасова. Но връзката между карикатурния комикс и ератива е видимо най-трудна за извеждане.

Подобно и на българската еративна микрокултура, чешката разчита на полагањето на сгрешената дума в конкретен комичен контекст, съчетан с образ и разгърнат до цяла сценографична линия, която в чешкият вариант е по-изразителна и развита от българският – все пак една поредица от рисувани четвъртити изображения може да бъде по-съдържателно наситена от една снимка. В комикса има и текстове, и визуален сюжет, докато при *Котаракът Румен* сюжетът е затворен само в текста, а снимката просто го илюстрира.

Художествената линия на комиксите чисто естетически е съзвучна с природата на погрешно изписаните думи. Фигурите на героите, макар и плавно контурирани, са лишени от пластичност – тромави са, тумбести, подобни на матрьошки. Крайниците им, в противовес с телесната монолитност, са тънки, щръкнали, прилични на клечки. Деформацията на фигурите е концептуално и визуално напълно хармонична на езиковата деформация в еративите.

Връзката на еративите с верижното наслагване на действията в изображенията е твърде сложна и многопластова, но е редно да ѝ обърнем внимание. И тъй като комиксите на Змикунд са кратки, но винаги свързани с някакъв исторически сюжет, карикатурно и пародийно преосмислен, няма възможност в едно кратко съпоставително изследване да обхванем тяхната многобройност и разнородност. Затова ще приведем само два примера, в които отново ще онагледим контекстуалната смехотворна функция на еративите, но вече с двуизмерна ориентация в контекста: летописната пародия и езиковата игра в текста.

Първият комиков сюжет разглежда период от хуситските войни под предводителството на прочутия военен стратег и пълководец Ян Жижка. Любопитно е да се отбележи, че в целия комикс, в който има пет реплики и едно заглавие (или общо 23 думи), само две думи са изписани правилно, тоест – комиковите еративни екстреми на Змикунд не използват ератива като изненадващ куриоз на пробив в системата, а точно обратното – създават комуникация, при която ератизацията изгражда системата. Честотно погледнато, „Опраските“ предлагат едни от най-наситените с правописни отклонения текстове. Същевременно ключова връзка в смеховата семантика и функционалност на еративите в тях е смисловото изместване, пораждането на вторичен смисъл, който влиза в комично противоречие с първичния.

Най-общо казано, предводителят на хуситите, Ян Жижка, отива на лекар с оплакването, че ужасно го сърби главата. Лекарят откри-

ва, че пълководецът има въшки и му дава една книга. На учудения въпрос на пациента докторът отговаря, че това е романът от Алоис Ирасек „Против въшки“. Словесната игра е между дативните форми за множествено число на местоимението *всички* (**všem**) и съществителното име *въшки* (**všim**). Романът на Ирасек, описващ битките и съдбините на хуситското движение, носи името „Против всички“ (**Proti všem**), но това заглавие е преосмислено като надпис на фармацевтичен продукт – „против въшки“ (**proti všim**). Разбира се, в това остроумно комично сплетение има една дискредетираща неточност – думата *всички* не е омонимна, а само паронимна с думата *въшки* в падежната си множествена форма. Но остроумният Змикунд не вижда пречка в това – той използва еративната форма **fšem**. Така в процеса на прочита рецепиентът може да осмисли ератива като единична грешка по силата на асимилацията на звучността (**všem** – **fšem**) или като двойна, дори тройна грешка (**všim** – **fšem**), при която подмяната на единствената ударена гласна И в Е е последвана от подмяна в квантитета – дълга гласна е заменена от кратка (Í – Е). Така се постига комичният ефект на амфиболията, постигната чрез три едновременно приложени похвата – на фонетичната деформация, на семантичното преосмисляне и на така наречената „паронимна атракция“, които са характерни изобщо за интернет жаргона.⁸¹ Но въпросът е, че в тази объркана форма, подобна на вицовата дума „хой“ от началото на този текст, читателят на комикси и любителят на езиковите игри, на езиковите деформации и екстреми, на пресичанията, заместванията и разминаванията на смисъла може да прозре едновременно и двете думи – *всички* и *въшки*. И насетне еративните фъфлещи построения на доктора и предводителя наслагват следните комични асоциации.

Жижка трябва да се очисти от въшките си с произведение на Ирасек, в което се разказва за самия него и за дела, които още не е извършил, а на всичкото отгоре предводителят на хуситите едва ли може да чете. Ирасек всъщност не е искал да напише роман за вой-

⁸¹ Най-често прилаганите игрови похвати в жаргонната компютърна лексика са: фонетична деформация, каламбурна транслитерация, игра с графиката, каламбурно калкиране, експресивно словообразуване, семантично преосмисляне на думи от книжовния език, паронимна атракция и др. Разграничаването на тези похвати има до голяма степен условен характер, тъй като в редица случаи е налице едновременно проява на няколко форми на езикова игра. Така например при жаргонизмите **б. филе**, **р. филе** ‘файл’ (от **англ./г/е**) паронимната атракция е съчетана с каламбурна транслитерация, при **р.** (Благоева 2006: 6).

ните на хуситите срещу всички врагове, ами просто е създал рецептурник против въшки. Единственият, който изненадващо познава тази взаимосвързаност на историята с паразитологията, е находчивият доктор. Съответно са пародирани и историята, и литературата, и медицината, но не в аспекта на подигравателния и нападателен хумор, а с инструментариума на животворния имагинативен импулс, провокиращ съзнанието на читателя да размества подредбите на езика и на битието.

Но ако в първия случай еративът провокира комичния ефект на амфиболията, то във втория и последния, който предстои да разгледаме, еративната техника поражда смехотворния ефект едновременно и през призмата на двусмислицата и през окуляра на неологизмите (а още по-точно казано – на оказионализмите).

Поредният комиксов сюжет, който, между другото, е развит и като кратък анимационен филм, разглежда злощастната смърт на Ян Жижка и носи заглавието *Как сираците останаха сами*. Този път текстовото описание на сюжета съдържа 16 думи, от които цели три са написани вярно. Прави впечатление, че в този комикс се прилага една далеч по-рядка еративна техника – разместване на буквите, но без да има погрешен писмен знак. Насищането с представата за неправилност на речта, произношението, изписването, буквената поредност подготвят комичната интенция на внезапно изкования в връзката оказионализъм...

Разтревожен вестоносец вика на преминаващ наблизко брат хусит, че Ян Жижка е починал и пита какво ще правят сега без него. Изненаданият с лошата вест войн спира и първоначално отговаря, че не знае, но след кратък размисъл отвърща, че може би ще основат някаква „нежижковка“. Комичната връзка е дълбока за невладеещите чешки език и напълно прозрачна за чехите. Тя е заложена на няколко аналогии, подобия и замени, включително и графични. Разликата между буквите Z и Ž (Z и Ž) е само в един диакретичен знак. Сетне следва паронимната близост на корените ZISK и ŽIŽK, като първият има ядрено значение „печалба“, „доход“, „възвращаемост“, а вторият е спорен и неясен, но различни предположения го свързват или с името Зигмунд, или с корена „жиг“, или със значението „едноок“, какъвто Ян Жижка според историческите данни е бил (Titz 1924: 268–286). И най-накрая идва значението на думата *neziskovka*, която е съкратена форма на словосъчетанието *nezisková organizace* или „организация с нестопанска цел“. Разбира се, след смъртта на пълководеца Жижка, може да бъде основана само „нежижковка“, каквото и да

означава тази дума и накъдето и да водят нейните игрови лъкатушения – към връзката ѝ с *neziskovka* или към безсмислицата, или към имагинативно проектирания демиургичен импулс за пораждането на фантазийни светове, в един от които може да се основе някаква „организация с идеална цел без Жижка“ или „нежижковка“...

Смеем да твърдим, че по отношение на комичната интенция като игра с думите, с техните значения, подобия и смислови проекции чешката микрокултура е най-продуктивна и оригинална. *Котаракът Румен* разчита предимно на деструкцията на формата като израз на миловидната и привлекателна котешка непохватност (психологически въздействаща като детските речеви грешки), на пародия на контексти, на речеви формули, на комуникационни модели, на художествени произведения. Еративният език в субкултурата на „падонките“ пък залага предимно на културния бунт, на низовата опозиция спрямо елитарното, авторитетното, ординерното. Творческите умопостроения обаче са един от водещите похвати на чешките „Опрашки“. Но и в трите случая можем да прозрем появата на вторични речеви жанрове в полето на виртуалното общуване, защото в интернет комуникацията не е „векториална“, а многопосочна и безкрайно разклонена, така че еративните траектории се кръстосват между отделните потребители в нарастваща полифоничност, преминаваща в типология на речевата изява.⁸²

*

И така – докато разглеждахме проявленията на еративите в този твърде стеснен периметър – на три виртуални пространства, се натъкнахме на няколко техни смехопораждащи функции, които е редно накрая да изведем обобщително.

Нерядко умишлено сгрешените думи са пародийно подражателство на ширещата се неграмотност. Имитативните неправилни графични построения съзнателно принизяват езика на пишещия, за да го уподобят на нисскокултурните правописни деформации. Това

⁸² По нашему мнению, исследование вторичных речевых жанров и построение их классификации удобно осуществлять на материале интернет-коммуникации: во-первых, гипертекст как основа фиксации коммуникативных событий Интернета предполагает множественность связей между различными участками глобальной сети, что создает благоприятные условия для развития многообразия жанров и форм речевого поведения; во-вторых, принципиальная интерактивность Интернета обуславливает формирование в нем сложных по структуре диалогичных и полилогичных текстов; в-третьих, стремительность развития сети Интернет дает возможность для хотя бы начального диахронического осмысления представленных в ней жанров. (Рогачёва 2011: 35)

клоунадно преповтаряне овъншнява, оголва инструментариума, техниката и похватите на неуката пошлост, войнствено завземаща огромни полета от интернет. Отражена в кривото огледало на присмехулното отъждествяване, тя бива поругана, развенчана и отречена със средствата на комичното надмощие, на интелектуалното превъзходство – защото то може да я възпроизвежда игрово и пародийно, но тя не може да се преобрази в него. Разбира се, тази езикова травестия – на интеллигентния пишещ човек в костюма на неграмотника, е една от най-значимите роли на еративите. Тя е основна и като че ли най-разпространена като имагинативен импулс. Тоест – който и да употребява еративи, както и да ги употребява и с каквато и цел да ги употребява, малко или много в своите смехотворни интенции влага внушението за подигравка с войнстващата и повсеместна електронна неукост.

Ала широко погледнато, еративите се прилагат като ролеви комуникационни единици за предрешаване в най-разнородни социални костюми и роли. Познатите и цитирани в началото примери от литературата и вицовия фолклор илюстрират речевото превъплъщение на писмениа (а понякога и на чисто оралния наратив) в образите на чужденци, които говорят смешно от гледната точка на дадена външна за тях култура; на лакомници, на физически обременени герои, на представители на даден диалект – отново чужд и смешен спрямо книжовната норма; на дадена социална прослойка със специфичен изказ – завален небрежен изговор или с характерни за нея мръснословни прегрупирания на сричките и звуковете до изнамирането на пародийни игрови „неологизми“, карнавализиращи иконичен образ от елитарната култура или карнавализиращи собствените си създатели.⁸³

В субкултурата на руските падонки видяхме еративите като контрапункт на официозните и нормативните културни опори. Манифестните клишета, че така езикът се проявява в своето живо фонетично и артикулационно естество, са само фиктивно прикритие на

⁸³ „Албанский язык“ – это нарочито неграмотное словоупотребление; написание слов и выражений имитирует не просто устную речь, как это было раньше, а письменную речь абсолютно безграмотного человека. Такой феномен можно связать с культивированием образов основных антигероев эпохи: „блондинки“ и „лэ-тэушника“ – „людей очень низкого интеллектуального развития“, то есть возникает эффект карнавального превращения, смещения верха и низа. Изначально образованные и грамотные люди примеряют маску необразованных и неграмотных (Жуленева 2007: 187).

културния бунт срещу статуквото на езиковите стандарти, на литературните понятия за елитарно художествено слово. Зашеметяващата многогодишна продукция на „олбански“ език е нова естетическа, творческа и комуникативна концепция, призовала деструкцията като свое призвание и въоръжение, и верую, а еративът е нейният жезъл и тотем. Но като имаме предвид този културнопсихологически код на култа към грешката (не към дадаистичната или футуристичната безсмислица!), можем да прозрем защо понякога потребителите в интернет пишат умишлено погрешно. Не от подигравателност към неграмотността, а от любопитството към насладата от грешката. Да бъде сгрешена една дума умишлено, означава да се изкове неин шутовски „микросмисъл“, да се оформи съзнателен дефект в нея, да се инкрустира в комуникацията с другите някакъв белег на несъвършенството, който дразни, провокира, изпитва. Пишещият с грешки потребител изпитва удоволствие от самонаблюдението си и от наблюдението на другите в плана на тази осакатена комуникационна праволинейност. Мисли над себе си дали е подал правилно игровия код на новия „микросмисъл“ и мисли над другите дали ще го разчетат правилно. И постепенно този единичен експеримент се повтаря, потретва, докато се превръща в игра на въображението.

В страницата *Котаракът Румен* видяхме еративите в една различна роля, макар и отново заложена на мощната имагинативна струя. Чрез тях се пародира човешката реч в представата за неправилното ѝ репродуциране в котешкия език. Тази сугестия е чувствително подпомогната от многобройните снимкови колажи на двата котарака – Румен и Златин. Тъй като „котешката“ метафора е водещият семантичен компонент в творческите инвенции на страницата, спокойно можем да установим, че през нейната призма се пречупват пародийно с похватите на ератизацията най-различни светогледни картини, комуникационни модели и художествени текстове, поведенчески стереотипи. Котешката рецепция, настойчиво заявявана в облика на сгрешените думи, трансформира не само елитните нива на човешката мисъл, но и повседневните действия, битовите обстоятелства. И най-важното – в тази трансформация не е задължително да има принизяване (макар че пародията действа нередко и в тази посока), а просто смехово превъплъщение през котешкия мироглед на едно гальовно, мъркащо, своенравно, капризно, високомерно но и обичливо виртуално създание – фасадата и символ на фабриката за създаване на еративи на Наталия Атанасова.

И най-накрая в творческата работилница на чешките „Опраски“ видяхме ератива като инструмент за подмяна на лексикалното значение и проектиране на нови смислови оттенъци или референции. Със средството на грешката думата се изкривява в неочаквана посока, в която комиксовият свят ѝ предлага удобна, смисопораждаща, макар и причудлива или направо шокираща контекстуализация. Оформянето на амфиболии между иконична представа (заглавие на класическа творба) и повседневно, дори нищожно събитие (лекарски преглед за паразити) създава напрежението на комичното несъответствие, пародира високото, но без да го унизява, а просто като използва облика му за операционен код на преозначаващата и преноминиращата мисловна процедура. Така еративът се разкрива като средство за весела, радостна, творчески осенена езикова, ментална и имагинативна игра, която може да преосмисли порядъка на познатия ни свят.

И вече на раздяла с този текст искаме просто да споделим една любопитна подробност. Еративът се репродуцира и навлиза от интернет света в реалния. Той не е само комуникационна абстракция в полето на виртуалната вселена. На принципа на еративите се правят информационни табели, публикуват се съобщения, издигат се рекламни билбордове, които – естествено – въздействат още по-магнетично на хипотетичния възприемател. Същевременно както Наталия Атанасова, така и чешкият Змикунд са създали електронни магазини за сувенири на почитателите си. Предлагат се чаши, фланелки, ключодържатели, книги, магнити, картички, постери, календари... Може да се каже, че микрокултурите на българското и чешкото еративно пространство се комерсиализират, но това не е точно така. Създаден е пазарен интерес, а търговията със сувенири е само следствие. Този интерес е провокиран от любовта на безчетните почитатели към творческата виртуозност на създателите на тези минивселени; от наладата от езиковата и смисловата игра, която се постига с инструментариума на рисунката, снимката, но най-вече и на ератива – това примамливо криво огледало, в което се отразяват в карнавалното си преосмисляне душата на човека и диханието на човечеството.

ЛИТЕРАТУРА

Smištková, Ksenija 2007. Русский язык в Интернете. Тенденции развития. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky –

- Bakalařska diplomova prace [https://is.muni.cz/th/65047/ff_b/Russkij_jazyk_v_Internete_Tendencii_razvitija_BP.doc]
- Tarsa, Jadwiga 2010. „Язык падонков” – интернетовский жаргон русской контркультуры. В: *Linguistica Silesiana* 31, 175-179.
- Titz, Karel 1924. О рѳvodu jmѳna Źiřka. В: *Naře řeř* 9, 268–286
- *
- Благоева, Диана 2006. Прояви на езикова игра в българския и руския компютърнен жаргон. В: *Съпоставително езикознание* 2, 5–13.
- Виноградова, Нина (2006). Контактостанавливающа функция русского компьютерного жаргона. В: *Компютърна лингвистика и интелектуални технологии: сборник по материалом Международной конференции по компьютерной лингвистике „Диалог“*. Москва: Издательский центр РГГУ, 95–99.
- Галан, Анна 2020. Специфика эрратизации интернет-дискурса (на материале русскоязычных молодежных пабликов социальной сети «ВКонтакте»). В: Н. Нижнева и др. (ред.) *Идеи. Поиски. Решения : сборник статей и тезисов XIV Международной научно-практической конференции преподавателей, аспирантов, магистрантов, студентов, Минск*. Минск: БГУ, 18–23.
- Георгиев, Никола 1992: Малапропизмите в речта и художествената литература. В: *Цитирацията човек в художествената литература*. София: УИ „Св. Климент Охридски“ 1992, 102–115.
- Гусейнов, Гасан 2005. *Берлога веблога. Введение в эрратическую семантику*. [http://speakrus.ru/gg/microprosa_erratica-1.htm] текстът е бил достъпен на 30.11.2024.
- Гусейнов, Гасан 2008. *Неполная коммуникация в блогосфере: эрративы и литуративы*. [<http://speakrus.ru/gg/litulative.htm>] текстът е бил достъпен на 30.11.2024.
- Гусейнов, Гасан 2013. *Эрратическая семантика*. [<https://postnauka.org/faq/16214>] текстът е бил достъпен на 30.11.2024.
- Жулєнева, Е. 2007. Коммуникативное сознание. Феномен «албанского языка» в блогосфере русского интернета. В: Стернин, И. А. (научен редактор) *Язык и национальное сознание* 9. Воронеж: „Истоки“, 186–189.
- Карасева, Анастасия 2008. Роль и функции эрратива в интернет-сленге. В: *Мониторинг общественного мнения* 2, 129–141 [<https://cyberleninka.ru/article/n/rol-i-funktsii-errativa-v-internet-slenge/viewer>] текстът е бил достъпен на 30.11.2024.
- Кудинова, Таисия 2010. Язык интернет и жаргон падонков. В: Тамерьян, Т. (ред.) *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики: Сборник научных трудов. XII*. Владикавказ: Изд-во СОГУ,

336–340 [<https://philjournal.ru/upload/2009-2014/FullVersion2010.pdf>]
текстът е бил достъпен на 30.11.2024.

Николова, Дяна 2023. Комуникативни и езикови особености на компютърния жаргон във виртуалната комуникация. В: *Реторика и комуникации* 57, 127–150. [<https://rhetoric.bg/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8-%D0%B8-%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%BD>] текстът е бил достъпен на 30.11.2024.

Рогачёва, Наталья 2011. Типы вторичных речевых жанров в интернет-коммуникации. В: *Известия Саратовского университета. 2011. Т. 11. Сер. Филология. Журналистика* 2, 34–39 [<https://cyberleninka.ru/article/n/typy-vtorichnyh-rechevyh-zhanrov-v-internet-kommunikatsii/viewer>] текстът е бил достъпен на 30.11.2024.

Сидорова, Марина и Баоян, У 2007. Кто и почему пишет неправильно в Интернете? В: *Филология и человек* 1, 65–88.

Цицкун, Виолетта; Корниук, Дарья 2023. Эративы как одно из средств передачи вербальной информации в интернет-меме. В: *Art Logos* 2, 142–151.

Шипилов, Михаил 2021. Эративы в неофициальном интернет-общении: принципиальная инновация или закономерное проявление системности языка и письма? В: *Аспирантские чтения – 2021, сборник материалов научно-практической конференции, Казань, 22-23 апреля 2021 г.* Казань: Издательства Казанского университета, 140–149.

Якобсон, Роман 1975. Лингвистика и поэтика. – В: Е. Басин, Д. Поляков (ред.) *Структурализм: „за“ и „против“*. Москва: Прогресс, 1975, 193–230.

ИЗТОЧНИЦИ

А. Статии в електронни медии

Манифест антиграмотности (*Манифест антиграматности*): <https://fuga.ru/shelley/manifest.htm>

Спиндермаан: „Биа са сас лошите“: <https://webcafe.bg/gradat/614997595-spindermaan-bia-sa-sas-loshite.html>

Кой е Спиндермаан и защо хората му се възхищават: <https://www.dnes.bg/a/58-obshtestvo/179873-koy-e-spindermaan-i-zashto-horata-mu-se-vazhishtavat>

Интервју със „Спиндермаан“ – кой седи зад маската: <https://podmosta.bg/spinder/>

Интервју на Амелия Личева с Наталия Атанасова: <https://drive.google.com/file/d/113nYZIQjgSC8-e4nmNXI1P07bQ8tpZpC/view>

Б. Уебстраници

Страницата на „Живой журнал“: <https://www.livejournal.com/>

Страницата на „Ресурс Удава“: <https://udaff.com/>

Страницата на Спиндермаан: https://www.facebook.com/spindermaan?locale=bg_BG

Страницата на „Котаракът Румен“: <https://www.facebook.com/kotarakutrumen>

Страницата на „Opráski sčeskí historje“: <https://www.facebook.com/historje>

Електронен магазин за сувенири за почитателите на *Котаракът Румен*: <https://kotarakutrumen.com/shop/>

Страницата на Змикунд, съчетана с електронен магазин за сувенири за почитателите на „Opráski sčeskí historje“: <https://www.opraski.cz/>

Богдан Дичев

Институт етнологии и фолклористики с Етнографическим музеем –
Болгарская академия наук, София

ЭРРАТИВЫ КАК СМЕХОПОРОЖДАЮЩЕЕ СРЕДСТВО В ПРОСТРАНСТВЕ ИНТЕРНЕТА (НА МАТЕРИАЛАХ БОЛГАРСКИХ, РУССКИХ И ЧЕШСКИХ ИСТОЧНИКОВ)

Резюме

Нередко в виртуальном пространстве Фейсбука можно заметить слова с намеренными орфографическими ошибками – эрративы, которые используются потребителями в целях развлечения, насмешки или как средство остроумной языковой игры. Их можно заметить случайным образом в комментариях или постах, но они могут существовать и в обособленных микрокультурных зонах социальных сетей – сообществах или страницах. Цель нашего обзора – описать некоторые наиболее типичные проявления эрративов в русском, болгарском и чешском Фейсбук пространстве, связанные с их смехопорождающей функцией.

С помошћу метода лингвостилистическог и семантичког анализа предунијата покушати выявити свјаз межу природоу ерративов и их психологическим и културним воздејствијем в сфери их комическог примененија в виртуалном общенију.

Кључеве слова: јазык в Фејсбуке, ерративы – слова с нарочитыми орфографическими ошибками, јазык падонков, мемы и ерративы, ерративизација как пародия речи и мировоззрения человека, комиксы с ерративами, комическая функция ерративов, јазыковая игра и ерративы

Илюстративни приложенија

1. „Манифест антиграматности“
2. Карикатура
3. Објава във вестник
4. Залепена објава на уличен стълб
5. Табела
6. Билборд
7. Котаракът Румен
8. Комикс „Proti fšem“
9. Комикс „Sirodci“

МАНИФЕСТ АНТИГРАМАТНОСТИ

Мы прышынчално протиф так называемой "граматности" в Сети.

Мы читаем что конкурс [ЗАЛАГАЯ КНИЗУ](#) в своей основе прима ВРИДИТ развитию русскаго языка и русскаго словесности, падвали садителюи вебсайтав к НАСИЛТАВАНИЮ нашава разнова языка с помашью спелчесправ и других филтрав убивающих все живое чино есть в магучим нашава языке.

Мы уверены что вы садителюи вебсайтав надлучших "аттлично" ни семи организаторы конкурса НИ ЯВЛЯЮЩА ГРАМАТНЫМН людьми - проста у них харошие спелчеспара!

Па мери совершенства кампютерных спелчеспара русскаго языка нико больше патерит своих непосредственности и абашии.

Потому все художники русскаго слова должны бросить вызов убиванию нашава живова языка бидущими автоматами! Главный Принцип нашава великава движения ПОСТ-КИБЕР гаварит: "Настоящие искусство новова тысячелетия - это то что ни можат делать кампютер а можат делать тока человек!!!!"

"Биз граматическая алиники в русскаго речи ни люблю!", писал наш лучший поэт Александр Сиргеча Пушкин.

Эти слова мы бирем дивном на наш флак В БАРЬЕ С ЗАСИЛНИЕМ БИДУЩНАЙ КАМПЮТЕРНОЙ ПРАВИЛНОСТИ каторую нам навязывают ганке роботы-акунпашты!!!!

At пашето [WWW.FUCK.RU](#) -
Мери Шелли, уроженка Уолстемпфорт-Теддинг

[www.ruk.si/5010034/](#)

<p>«НТВ» (8 МВ)</p> <p>6.00 «Сегодня утром» 9.05 «Наше время» 10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.45 «Сегодня» 10.25 «Воспитательная»</p>	<p>11.00 Ток-шоу «Две правды» 12.00 Т/с «Человек войны» 13.25, 19.40 Т/с «Иркутские вой- ны» 14.30 Т/с «Расписание судьбы» 15.30, 18.30 «Срежичайное про- исшествие: блогер» 16.30, 3.10 Т/с «Возвращение Мухомара-2»</p>	<p>20.40 Т/с «Расписание судьбы» 21.40 Т/с «Улицы разбитых фона- рей-7» 23.10 Т/с «Зона» 0.10 «Главная дорога» 0.45 «Все сразу!» 1.15 Т/с «Богатышка» 4.50 Т/с «Апокалипсис» 5.35 Т/с «Богатышский Ригин»</p>
<p>«10 КАНАЛ-ТВ3» (10 МВ)</p> <p>6.40 Астропрогноз 6.45, 7.55, 8.55, 13.25, 21.25, 21.55 Притяни погоды 6.50 Действующие лица 7.00 Новости «9 с 1/2» И. Шеремета 8.00 Доктор красоты 8.25 Астропрогноз 8.30 «10» ** 9.00 Т/с «Азбука футбола» 11.00 Т/с «Слон-папи» 13.00 Здоровья Вам! 13.30 Т/с «Сатеринный лагерь» 15.30 Т/с «Богатышка» 18.00 Т/с «Королева Дакки» 20.00 Действующие лица 20.10 Астропрогноз 20.15 «В мире спорта» 20.20 Мультфильм «1/2» И. Шеремета</p>	<p>5.15 Т/с «Шпионка-4» 6.00 Победоносный голос верую- щего</p>	<p>6.30 Релакс</p>

НА КРИАТИФ нужны адвертайзеры

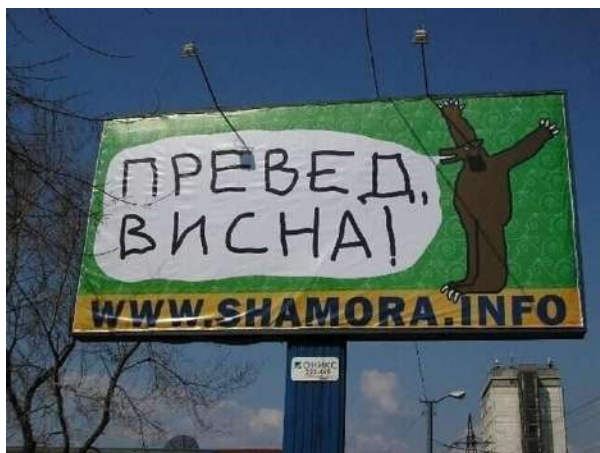
(или менеджеры рекламные или рекламисты).

Платим акклад плюс процент.

Кто отожком - отдельный дагавор.

Стрессустойчивасть, кай работаспособнасть,
тирпчивасть - зваком. Опыт и знаение мамчести - предед.
Потмушисгов - учи.

OPRAŠKI SČESKÍ HISTORJE

JAK VILÉČID NEĚPÍJEMNÍ OPTÍŠE

OPRAŠKI SČESKÍ HISTORJE

JAK ZÚTALI SIRODCI SATI

